

плану за портфелем продукції. Водночас вище за планову необхідність витрати на пісок, глину, гіпс, воду (не зв'язані обмеження).

Кількість клінкерної цегли в оптимальному плані дорівнює нулю. Тому якщо потрібно забезпечити виробництво її деякої кількості, необхідно провести додаткові дослідження (ввести додаткові умови).

Список використаних джерел

1. Моделювання системних характеристик в економіці. Київ: ПП «ЕКМО», 2004. 170 с.
2. Кількість та загальна площа прийнятих в експлуатацію будівель по Україні та регіонах. URL:
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/bud/kzp/Arh_kzp_u.htm

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В РІЗНИХ ГРУПАХ КРАЇН

*Іващенко Оксана Андріївна,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

Для компаративного аналізу стану зовнішньої заборгованості, на нашу думку, доцільно використати методику, запропоновану Світовим банком, що включає поділ країн відповідно до рівня доходів на одну особу населення [5; 6]. Наявні дані дають змогу проаналізувати стан зовнішньої боргової ситуації за секторами економіки, основними кредиторами, валютною структурою, строковістю та інструментами запозичень, а також за критерієм розподілу на державний та гарантований державою зовнішній борг тощо. Такий аналіз не лише дозволить встановити чинний стан речей у сфері боргових відносин держав, а й спрогнозувати вплив останніх на перспективи економічного зростання країн. До каналів впливу боргу на економічне зростання Н. Резніковою віднесено валютний курс, процентна ставка, державні витрати, фіскальні надходження / витрати, потоки капіталу. На нинішньому етапі розвитку світової економіки, як зазначає вчена, тригерами відносин боргової залежності можуть виступати: глобальна експортна криза; зменшення цін на сировинні товари; зменшення доходів країн-експортерів; загострення бюджетних дефіцитів; зростання фіскальних розривів; витіснення приватних інвестицій державними витратами; економічні й політичні витрати від імплементації реформ або стабілізаційних програм [3, с. 10].

Як свідчать дані рис. 1 (складено автором за даними [5; 6]), найбільшими позичальниками є країни з високим та середнім доходом на одну особу населення, частка яких у загальній заборгованості по всіх країнах складає 96,9%.

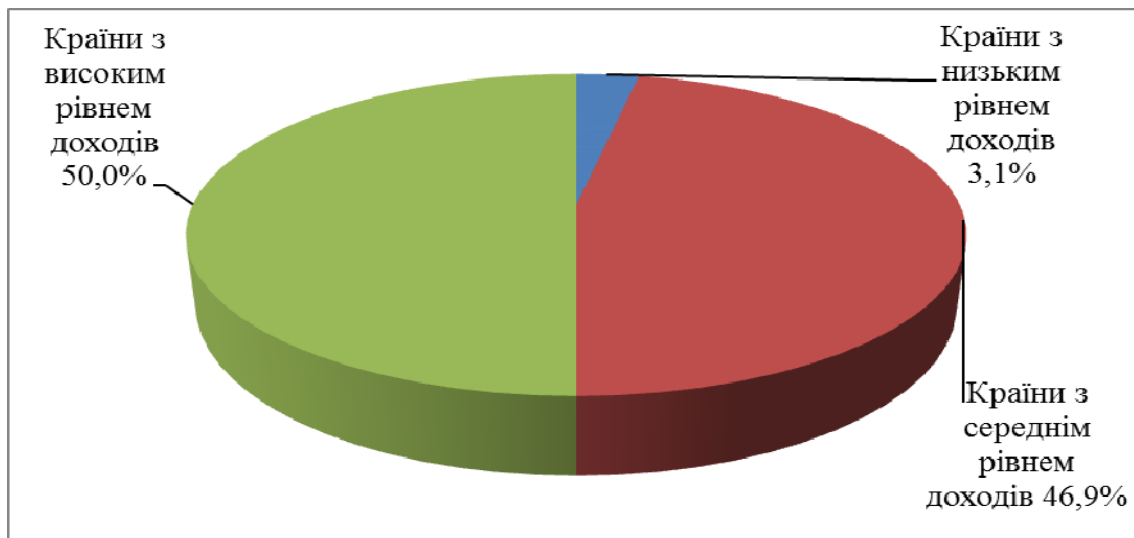

Рис. 1. Найбільші країни-позичальники станом на початок 2018 року

Серед них основними країнами-позичальниками на міжнародному ринку капіталів є США, Іспанія та Італія з відповідними частками 41,7%, 7,3% та 7,0%. Своєю чергою, основними країнами-кредиторами є Китай (23,4%), Німеччина (13,3%) та Японія (11,7%). Незважаючи на статус країни-позичальника, остання має найвищий рівень державної заборгованості (237,3% ВВП у 2012 році та 243,2% ВВП у 2017 році). За даними Світового банку, рівень зовнішнього боргу (державного та приватного секторів) та державного боргу (зовнішнього і внутрішнього) є, в середньому, значно нижчим у країнах, що розвиваються, ніж у країнах з високим рівнем доходів на одну особу населення.

Проаналізувавши ці дані, можна зробити висновок, що така тенденція зберігається і після 2008 року. Зокрема, відношення зовнішнього боргу до ВНД (валового національного доходу) в країнах, що розвиваються, становило у 2011 році в середньому 22% порівняно зі 124% у країнах G7 з високим рівнем доходів на одну особу населення. Водночас сукупний державний борг 17 країн Євросони (ЄС-17) у тому самому році склав у середньому 76% ВВП, що більш ніж удвічі перевищувало аналогічний показник для найбільших позичальників країн, що розвиваються.

Протягом 2008–2018 років державний борг ЄС-17 зріс на 22,5 в. п. (з 70,2% у 2008 році до 92,7% у 2017 році). Найвищого рівня показник державної заборгованості досяг у Греції, що найбільше постраждала від останньої світової фінансової кризи. Державний борг цієї країни зріс з 112,9% ВВП у 2008 році до 175,1% ВВП у 2017 році. Найінтенсивніше зростання державного боргу відбулося в Ірландії, Португалії та на Кіпрі через необхідність надання підтримки банківському сектору. Для першої з указаних країн протягом 2008–2017 років борг збільшився майже втричі (з 44,2% до 123,7%), для двох останніх – майже вдвічі (з 71,7% до 129,0% та з 48,9% до 111,7% відповідно).

Незважаючи на зусилля багатьох країн з різним рівнем доходів на одну особу населення, у бюджетній консолідації, що розпочалася після останньої світової кризи 2008 року, глобальною тенденцією та фактором зближення економічних систем різних країн є практика використання бюджетних

дефіцитів, що, своєю чергою, стає одним із головних чинників зростання зовнішньої заборгованості. Як свідчать дані табл. 1 (розраховано автором за інформацією [5; 6]), з трьох країн (Австралія, Канада та Південна Корея), які у докризовий період протягом декількох років мали профіцит, лише Південній Кореї вдалося утримати позитивний баланс бюджету у післякризовий період. Водночас у більшості з наведених у цій таблиці країн, протягом останніх трьох років простежується тенденція до поступового зменшення рівня дефіциту бюджету у зв'язку з запровадженням на законодавчому рівні фіскальних правил.

Таблиця 1

Дефіцит (профіцит) бюджету у різних країнах

(% ВВП)

Країна	Рік	2005	2008	2010	2012	2014	2015	2017
США		-2,2	-2,9	-6,6	-11,9	-11,4	-10,2	-8,5
Німеччина		-1,6	0,2	-0,1	-3,1	-4,2	-0,8	0,1
Франція		-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7,0	-5,2	-4,9
Італія		-3,4	-1,6	-2,7	-5,5	-4,5	-3,7	-3,0
Японія		-4,0	-2,1	-1,9	-8,8	-8,4	-9,3	-9,9
Велика Британія		-2,6	-2,8	-5,0	-10,9	-10,1	-8,3	-6,6
Канада		+1,3	+1,4	-0,4	-4,8	-5,4	-4,3	-3,5
Південна Корея		-	+4,7	+3,0	-1,1	+1,3	+0,5	+0,9
Австралія		+2,1	+1,8	-0,8	-4,5	-4,7	-4,0	-2,8

Зазначимо, що у бюджетних моделях країн з найбільшим рівнем державної заборгованості, таких як Японія, Греція, Італія та Португалія, головним інструментом стимулювання внутрішнього попиту всередині країни та основного засобу боротьби з кризою були зовнішні запозичення на фоні значних бюджетних дефіцитів, що призвело до зростання державного боргу цих країн до найвищого рівня протягом останніх п'яти років.

Список використаних джерел

1. Резнікова Н. В. Інституційні актори боргової залежності: роль кредитно-рейтингових агентств та міжнародних фінансових організацій // Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 11. С. 5–9.
2. Резнікова Н. В. Боргові важелі макроекономічної взаємозалежності: канали впливу на економічне зростання // Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 13. С. 5–11.
3. Резнікова Н. В. Нові контури боргової залежності: тригери кризових проявів в умовах глобальної взаємозалежності // Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 15. С. 5–12.
4. Official website International Monetary Fund. URL: <http://www.imf.org/>
5. Official website Joint External Debt Hub. URL: <http://www.jedh.org/>
6. Official website World Bank. URL: <http://www.worldbank.org/>